

DANIJEL DRAGOJEVIĆ VERSEI

VÍZVEZETÉKCSÖVEK

Csapok, szelepek, vízvezetékcsövek — de mennyi!
A város egyik felétől a másikig utaznak,
egyik éntől hazzádig,
sokunktól
sokunkig

Hát jó szerencsét!

A szoba zsebében,
az utca zsebében,
az egek hatalmas zsebében
lassított mozdulatok.
A nyűvek és a művek
egymás vállára teszik kezük,
a falak megérintik a falakat és a földet,
az ágyak megérintik az ágyakat,
a vágy vágyhoz ér.

Hát jó szerencsét!

Hol nem jártak,
hova el nem jutnak még a csapok, szelepek, vízvezetékcsövek,
hogy végül vidámakra
leljenek
és árnyékba tapadó komorabbakra,
hogy rajtakapják őket, amint,
akárha vakondok álmában,
edényeikbe mohón fogják fel
a neszek töredékét
a kegyelem messzi-messzi korából.

EGY

Húsz éve közös háztartásban álnéven helyettesíték valakit: alszom, eszem helyette, kicserélem a biztosítékot a folyosón;

húsz éve minden reggel elhelyezek és begombolok az ingembe valamit, ami, ki tudja, hogyan, hol és mikor, eltűnik, gúnyol, dobog;

húsz éve szinte halálosan fejbe vertem az életörömtől;

húsz éve melletted vérembe ömlik át a vérem, amit te itt tehetsz és mégis tehetsz valamit — örömmel töltesz el, ha létezel és ha távol vagyok tőled;

húsz éve keresem a módot, hogy megmondjam, hogy szeretlek, ezt tenném, ha szeretnélek;

húsz éve a másvilágra való bátorság nélkül: nem tudok megszólalni, ha nem nevetek hozzá és kicsit nem vagyok mérges;

húsz év enyhítő körülményei, a képek elárulnak, én elesem, egy gyermek megbámul;

„egy” — ez a neve egy folyadéknek, amelynek köpete gondolatként fröccsen vissza az arca közepére;

én, akit az Úr egy este tisztasága közepette június kényére-kedvére kivetett házából, minden lehettem volna, csak nem valami más.

ÉRKEZÉS

A te kívánságod? A sajátoddal szembeszázlni csöppet sem könnyű, gyakran lehetetlen is. De mit tegyek a tiéddel?

Amint megérkezel, leemelsz egy könyvet a polcra. Minden nehézség nélkül követni tudod az olvasottak értelmét, mégsem ez a célod. Gondosan szót szóra raksz, ágyat vetsz valaminek, ami benned születik és körülötted terjeng, mint az erdei homály.

Látom ezt a bizonytalan valamit, ezt a távolit, ami egyszerre te vagy teljes valódban. A cím alól számomra kisiklik a tartalom. Mint amikor azt tanultam, hogy a föld mélye forró és tüzes, de ahol jártam, békésen strázsáló fákat láttam, és nem tudtam közelebbi kapcsolatba hozni egymással mindezt.

Nézem a hajad, nyakad, kezed, az estéli szürkületet, a kívülről beszűrődő fényt, oldalt a rejtett szép szemeket, tested, amely a széklet érinti — de mindez és más távolságok sokasága nem fedi fel, csak homályossá és távolabbivá teszi a képet: nyilvánvalóság a bizonytalanság szolgálatában.

Talán eljött a neolitikum ideje: az edények kora, a kőből és anyagból készült konyhai kellékeké, a korsóké, csuproké, hordóké, tartályoké, tálaké, magtáráké, éléskamráké, házaké, csűröké — a széles és mélységes idő.

Van jó pár meghatározatlanságom: valaki, valami, valahogy, valahol, sehol, mindenhol, sokféle, semmilyen, mindenféle... Minden perem nélküli. Ha mind sorra akarnám venni, nem lenne rá szavam, a szavaknak csak belső felük koppan, és eltűnnek, maguktól kiszopva, kibebezve.

Hívás-e ez, kihívás? Nem, ez nem fegyver, hanem edény. A nyáj elhevert a völgyben. A hang fátyolosan öblös és tompa. Tudom, hogy nem szökhetem előle, bármit is teszek most vagy a következő pillanatban. Ugyanakkor elfog a félelem is, az édes és átkozott. Ha most felkeresnélek, ki tudja, visszatérnék-e még valaha is?

Te talán tudod, hol vagyunk? Tisztult és vak szemekkel bámulak. Lehet, hogy valaki más irányítja a vágyainkat. Mi csak egy átkozott hatalmas lény eszközei vagyunk. Nem a miénk az sem, amit egyedüli tulajdonunknak tekintünk. Te, aki egyébként beszélsz és tudatosan kitöltöd a teret, most nézel és nem nézel, beszélsz és nem beszélsz útközben. Nem; azt a személyt, aki ott ül a széken, súlyosan, ki tudja, honnan jött és most hova igyekszik, hogy, hogy nem, egyre törekvőbbben, ezt a személyt nem ismerem. Nem nevelkedett sehol, iskolába nem járt. Valahonnan csak ide pottyant, de lehet, hogy mindig is itt volt. A saját nevéből pattant ki. Most már a legtávolabbi emlékezetben sem található, sem a csillagokban, ahol messzire tölünk, mindenkié forr és készül.

Nem tudok szembezállni magammal, nem tudom megírni a levelet, amelyben megmagyarázhatnám a dimenziók és a váratlan egyértelműség iránti igényemet. Alkár becukom a szemem, akár nem, sötétben vagyok, éjszaka borul ránk. Nem jön új virradás. Amúgy is késő minden. Egy méh saját mézének foglyaként nem képes szabadulni. Egy másik fogoly méh sem képes szabadulni.

Az ablakot elkezdi paskolni az eső. Egyszerre besötétedett. Örülök, mindenért bűnösnek érzem magam, mert nem figyeltem oda. Gyér világosság szegődik mellém. „Milyen szép is volt az élet”, így is mondható. Le kell buknom, még teljesebb tudatlanságra vágyom. Ostoba megfontoltság!

Amiből ki nem vetkőzhetem
azt le nem vehetem

amiből ki nem vetkőzhetsz
azt le nem veheted

amiből ki nem vetkőzhetünk
azt el nem vehetjük.

az le nem vehető

azt nem kell levetni.

MÁSOK ÁLMÁBAN

„Veled álmodtam ma éjjel. Van, hogy néha veled álmodom” — mondja nekem egy nőismerősöm.

Mielőtt lecsillapíthatnám magam, lávaként előnt a méreg.

Hagyj engem békén. Hagyj járni, aludni, lélegezni, szemlélődni. Álmodj olyannal, akinek ez a vágya. Ne cipelj engem magaddal semmiféle sötétségekbe. Törölj ki engem a fejedből, a vakságodból, esernyődből, kéményedből, a langyos nyílásból. És elég legyen.

Csak néz rám, és hallgat. Nem érti, mi lett. Azt hitte, hízelegni fog nekem ezzel a vele való váratlan találkozással, vele, akire annyira vágytam. De aki itt áll előtte, már-már nekiesik a fejének, hogy jól megrázza, hogy kihulljon belőle az álom képe és menete, főleg minden olyan további álmé, amelybe őt még becsempészhetné.

Elképedve, a viselkedéstől és a hangnemtől sértve hátat fordított, és faképnél hagyott.

Egész álló nap nem csillapodott a mérgem. Talán mégsem lett volna szabad megsértenem. De sem az ő, sem bárki másnak az álmában nem tudom elképzelni magam. Hát hogy jön ahhoz bárki, hogy csak úgy magával vonszoljon az álmaiba? Mindig azt képzelem, hogy egyszer még majd nem leszek képes megmenekülni ezekből az álmokból vagy pedig teljes hibbantán kerülök ki belőlük, mint egy agyalágyult. Mintha ezek az álmok közvetlen kapcsolatban lennének velem.

Ha itt, ebben, amit nappalnak hívnak, súlyos és sötét minden,

akkor az álmokban, legalábbis az általam ismertek többségében, még nehezebb és szurokszerűbb lehet. Hagyjanak csak ki az álmaikból. Tudom én, hogy mik azok. Az én álmaimban sincs túl sok jövevény. Nemcsak az események és a képek borzasztóak, rettenetesebb az álom folyadéka, az az áram a vakond birodalmában, e földalatti vasúton, ahol sem sikoltani, sem kiáltani nem lehet.

El az álmokból, amelyekkel mások lesnek rám, ha már a sajátjaimból nem menekülhetek.

Nappalokon és éjszakákon át vártam az álmaimban egyfajta átetsző látásra, eseményektől szabadult ürességre: a tiszta áramlásra. Most meg mások álmodnak velem. Behúznak éjszakai húsukba, ahol szemem sincs, sem fényes bizonyosságom. Valami vízi növényt érzek magam körül, amely elsekélyesít, következmény leszek tőle egy béka szájában. Megfoszt a gondolataimtól. Ellopja a legegyszerűbb szavak felét. Hogy azelőtt mi volt a teljes szó, talán ma sem tudom. Fiókokban fonalakkal és szinegekkel vagyok összezárva. Meglehet az is, hogy ezekben az álmaikban injekciós fecskendőbe szippantottak fel és majd befecskendeznek valakinek a vérébe.

Mindig úgy gondoltam, hogy a még meg nem született gyermek számára, még ama végzetes kilenc hónap előtt is, az a fontos, hogyan álmodja meg az anyja, hogyan képzelel el és akarja. Sokkal fontosabb, mint a kalcium és a vitaminok. A genetikától függetlenül talán épp itt látják és képzelel el első ízben az embert. Hol vannak a tisztább álmokért esdő imák? Hol vannak a legszebb álmokból vetett ágyak, amelyekre lefektethetnénk a gyermekeinket?

Így, ahogy most áll a dolog, nincs olyan álom, amelyik megörvendeztetné azt, akivel álmodtunk. Ebben az eseményben a hozánk legközelebb állóval sem kerülhetünk baráti közelségbe. Az álmodó és a megálmodott egy feledésre ítélt idegen tehetetlenségben vergődik.

Mikor még gyermek voltam s volt egy kutyám, gyakorta figyeltem, ahogy alszik. Természetesen úgy gondoltam, hogy a kutya, éppúgy, mint én, álmodik. És hogy, természetesen, velem álmodik. Hirtelen felráztam, hagyja abba, hogy én szabadon játszhaszak az udvaron.

De ha tudni szeretnénk az igazat, egy békés házőrző kutyának az álma, amely ritkán rohant ki csaholva és fogvicsorítva a hegyek övezte udvarból, mi is tulajdonképpen annak a nőnek az álmához képest?

AZ ŐRÜLT KARBONKOR

Szüntelenül attól félek, hogy azokat a személyeket, akikkel kapcsolatban vagyok, egyszer cserben hagyja a józan eszük: hogy összezavarodnak a mondataik, a mozdulataik, az időrendjük, zavarossá válik a tekintetük, és csak valami tompaság vagy csak valami veszetség tör ki majd belőlük. Nézem ezt az arcot (talán érintem is), beszél, jár, alszik, lélegzik stb., de mindez csak hamis pillanatnyiság. Ennek az arcnak mindahány foga kihullhat, és az ajkai petyhüdt, holt égboltú válhatnak, máskor meg láthatatlanságig hunyoríthatja a szemét, és minden foggá és habbá változhat, ami minden létezőre és nem létezőre tör. Mindkét alakban ugyanegy sötétség és ugyanegy félelem. Értelem, béke, szó, éber hallgatás, megfontolt munka — mindez csak pillanatnyi adomány, amely csodával határos módon tartja fenn magát. Hol kifelé, hol befelé vak homály — íme az arcok, melyeket nézek és hallgatok. Félelemből álllok kissé távolabb, nem illendőségből. Állandó munkám során belül tartom a kezem, nehogy letörölje a káosz az arcom, a szemem, az ajkam, ne ragadja hajam az egekig, nehogy rám törjön és leigázzon. A földrengésveszélyes vidékeken leshetők így az emberek az éles körvonalú, burjánzó növénytakarójú hegycsúcsokat, talán így élik át a földfelszínt.

Mi egy itteni szerelem története, ha nincs reményünk arra, hogy ez az áradás, orkán, felhőszakadás, kánikula, dögvész, fagyos lehelet, remegő protoplazma, mozdulatlanság, könnyek árja és elvesztett szó egy pillanatra, egyfajta örömtől és félelemérettől kísérve véget ér, hogy legalább egy szempillantásnyi időre kezünkkel, mely egész testünk, feltartóztathatjuk a vulkánt, amely örjöngéssel, majd pusztasággal fenyeget. Bármelyik pillanatban felugarhat az arc. Kész csoda, hogy egyesek nyugodtak és derűsek maradnak, mint a nyitott ablakok (sírok). Nézi őket az ember, csodálja őket, de a legnagyobb félelemmel eltelve, itt a romok szörnyűsebbek volnának. Szentek és szépségek, ezek a különcök, akik mindentudó kézzel szörnyeket fékeznek meg asztaluk alatt és elvetik a hamis nappalt.

Asztrológia, kiromantia, grammatika és hasonló szavak csak olyasféle beszéd, amely — hogy megóvjon bennünket — azzal vigasztal, hogy a jelenségek sora és a csillagok rendje a mi rendünk, hogy a nappal és az éjszaka szabályos váltakozása a mi váltakozá-

sunk is. Talán így is van. Mégis szívesebben hiszem, hogy mi mindannyian egy forró és kihunyt csillag vagyunk, a belső feléről nézve.

A SZAMÁRFÜL FÜLEL

Váratlanul kellett útra kelnem és otthon hagynom a könyvet, amelyet éppen olvastam, Novalis Fragmentumai-nak olasz fordítását, Rizzoli kiadásában. Mivel pár napja már e könyv kötött le, nem szívesen szántam magam az útra.

Eszembe jutott azonban, hogy diákkorunkban és később is szeretünk *szamárfület* csinálni azon az oldalon, ahol abbahagytuk az olvasást. Behajlítottuk a lap felső sarkát, így tettünk jelet. Arra gondoltam, hogy most is ehhez az annak idején annyi szidást eredményező *szamárfüll*hez folyamodom, nem is csak mint megszokott jelhez, hanem mint egy valóságos, halló *füll*hez. Ez a behajlított jel valóban valami varázslatos dolog, ily módon ez az egyetlen hely, ahol az oldal szembefordul önmagával. Amíg távol maradok, amíg úton leszek, ez az otthagyt *füll* hallgasson meg egypár fragmentumot azok közül, amelyeknek hallgatásába mélyebben bele alkartam merülni, a háromszög osúcsa fogadja be azt, ami szeretném, hogy élesen és tévedhetetlenül csúcsosodjék ki bennem. Ez tehát a 257. oldal és az ott található fragmentumoknak szinte mindegyike, legfőképpen pedig a 990. a lap közepén, amely oly rövid, hogy kár lenne meg nem ismételni: „Az igazán vallásos ember számára semmi sem bűn”. Ebből a félbehagyott oldalból fülelje ki és tudja meg a *szamárfüll*, hogy ki az igazán vallásos ember, mert az az út, amelyre most elindulok, valószínűleg nem szolgál nekem ilyen magyarázattal. Ha visszatérek, szeretnék ebbe a fragmentumba és tágasságába visszatérni. Addig is hallgassa őt a *szamárfüll*.

— Hallgas ide, *szamárfüll*, a csendben és a magányban legyél az én jobbik fülem.

AZ ÚJSÁGBAN OLVASSUK

Az újságban olvassuk: egy Fülöp-szigeteki nőnek szülés közben meghalt a gyermeke. Én voltam-e az? Az anya életben maradt,

néhány nap múlva elhagyta a kórházat,
jól érzi magát.

Egész reggel fákat ültettem
át. A kevésbé napsütötte helyekről
azokat, amelyeket különösen szeretek,
oda raktam át, ahol majd gondtalanul nőhetnek.
Ha ezt teszem, mindig megöntözöm őket
mondván *Még látjuk egymást!*
Most pihenek. Újságot olvasok.
Én voltam-e az? Nincs rá semmi ok,
hogyan ezt most eltitkolják előlem.
Úgyis minden mindegy,
csevegünk egymással, kávé szürcsölünk,
ha kell, nevetek,
ha kell, vicceket mesélek,
ha kell, ajándékot hozok a gyerekeknek.

ITT VAN MONDJUK

Itt van, mondjuk Genuának olyan a fekvése, amilyent magamban elképzelni és keresni szeretnék. Sok különböző szint, mindegyiken történik valami, mindegyik befogadhat örömet és bánatot. Mindenütt kapaszkodni kell felfelé, minden irányból alább ereszkedhetünk. Amit az egyik pontból megcsodáltunk, a másiktól megmosolyogjuk. Itt van közel a tenger, a közelben szegénység. Nők lábbal verik az ütemet, talpuk alatt megnyílik a föld, és listeni pír önti el őket. Várnak, mégis magukban égnak.

Épp itt, nem máshol, nézelődöm, járkálok, a nagybátyámra gondolok, aki húszéves korában teljesen hirtelen halt meg Korčula szigetén, és nem sikerült otthagynia a heves tüzet, majd a hamuját. Mondom neki, neki, akit nem láttam, ellentétes irányba szökött: Péter, látod, hova jutottunk, te a hallgatásoddal, én pedig a feltámadt semmivel. Rámnéz a lépcsőn leszálló sugárból, és így szól: Énekesek vagy más hasonló csöcselék szavaival. S megint nem tudom, megszabadult-e a hályogtól, mely akikora, mint az ég, itt, ahol lehetségesnek tűnik mindent elveszíteni és mindent elnyerni.

Harangszó kólint fejbe. Visszatér a bűntudatom, amelyet az évek végérvényesen el akarnak nyűni, megsemmisíteni.

Át kell mentenem magam egy más korba, amelynek már több-

ször írtam, de az, valószínűleg a rossz címzés miatt, nem válaszolt, és íme itt állok, tallálgatva, ha eljönnek, mik lehetnek volna azok a szavak.

Nem a kékség! Dagaszd a sarat, amelyben a szentek jártak. Kezdedben sötét bot.

Majd a por és a könnyek után, a város egyik végétől a másikig vonul a tér betöltése, a mindent elhallgató nyilvánvalóság. Áldott nyáridő! Minden hőség, utak és útkereszteződések minden nyíla rám szegeződik. Egyetlen ismerős nélkül itt, valakinek a mosolyában csenddé leszek, amely bútól bajig, szegénységtől a távozásig terjed.

TÚRI Gábor fordítása